

ΓΕΩΡΓΟΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ –
ΑΠΩΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΣΗ**

Κοινωνική προτίμηση-απόθεση και απόδοση

1. Θεωρία

Η κοινωνική ψυχολογία δεν έχει το άτομο με τις αποκλειστικά ατομικές του διαδικασίες (π.χ. μνήμη, σκέψη, προσωπικότητα, κλπ.) ως αποκλειστικό αντικείμενο έρευνας, πράγμα που κάνει η ψυχολογία. Ακόμα δε συγκεντρώνει το ερευνητικό της ενδιαφέρον μόνο σε μεγάλους ανθρώπινους πληθυσμούς (κοινωνικές τάξεις, μειονότητες, κόμματα, κλπ.) πράγμα που ενδιαφέρει περισσότερο την κοινωνιολογία, αλλά προσπαθεί να δει το άτομο μέσα στο πλέγμα των κοινωνικών σχέσεων, της σχέσης του με το κοινωνικό περιβάλλον, στο οποίο ζει και εξελίσσεται. Προσπαθεί, δηλαδή, να εξηγήσει πώς οι απόψεις, οι προθέσεις, τα συναισθήματα, οι προτιμήσεις, οι προκλήσεις, τα πρότυπα, η απόδοση κλπ. και, γενικά, η συμπεριφορά των ατόμων είναι δυνατό να επηρεαστούν από άλλα άτομα ή ομάδες ατόμων, αλλά και πώς συγκεκριμένα άτομα μπορούν να επηρεάσουν τη συμπεριφορά άλλων ατόμων ή ομάδων, στα πλαίσια της επικοινωνίας τους μ' αυτά (Irlle, M. σελ. 144, Herkner W. σελ. 312).

Ο Zajonc απέδειξε πειραματικά πως κάθε είδους ατομική συμπεριφορά εντατικοποιείται –αύξηση της έντασης κατά την εκδήλωσή της και αύξηση της συχνότητας εκδήλωσης–, όταν είναι παρόντα στην εκδήλωσή της άλλα άτομα και, μάλιστα, όταν η συμπεριφορά αυτή είχε, κατά το παρελθόν, μια μεγάλη πιθανότητα εκδήλωσης –ήταν, δηλαδή, κυρίαρχη συμπεριφορά (Zajonc 1965 στο West, S. Wicklund, R. σελ. 24).

Στην έρευνά μας αυτή δε θα μείνουμε στην εξέταση απλά του φαινομένου της επίδρασης της παρουσίας άλλων ατόμων στην εντατικοποίηση –αύξηση της έντασης ή της συχνότητας– μιας ατομικής συμπεριφοράς, αλλά στην επίδραση που έχει η «κοινωνική προτίμηση», που δέχεται ένα άτομο από τα άλλα άτομα στην απόδοσή του.

Αφού, λοιπόν, η απλή παρουσία άλλων ατόμων, κατά τον Zajonc, κάνει εντονότερη και συχνότερη την εκδηλούμενη συμπεριφορά, όταν αυτή κατά το παρελθόν ήταν κυρίαρχη, τότε θα πρέπει η προτίμηση ή η απόρριψη ενός ατόμου από τα άλλα μέλη της ομάδας, να έχει ευμενή ή δυσμενή επίδραση στην απόδοση του συγκεκριμένου ατόμου. Κατά

συνέπεια μέσα σε μια τάξη ο κοινωνικός παράγοντας του συνόλου των μαθητών της τάξης, θα πρέπει να έχει σημαντική επίδραση στην απόδοση του κάθε μαθητή χωριστά. Η θετική κοινωνική παρουσία, που εκδηλώνεται υπό μορφή προτίμησης για συνεργασία (κοινωνική προτίμηση) μαθητών της τάξης από τους υπόλοιπους μαθητές της ίδιας τάξης, θα επιδρά ενισχυτικά στην απόδοση εκείνων των μαθητών, που είναι αποδέκτες της κοινωνικής προτίμησης και αρνητικά σε εκείνους τους μαθητές, που είναι αποδέκτες μιας αρνητικής κοινωνικής παρουσίας για συνεργασία (κοινωνική απώθηση) από τη μεριά των συμμαθητών τους.

Μετά από όσα παραπάνω διατυπώθηκαν, εύλογα θα μπορούσε να τεθεί το ερώτημα: Επηρεάζεται η απόδοση του μαθητή από την προτίμηση-απώθηση, που δέχεται για συνεργασία από τους συμμαθητές του ή μήπως η απόδοσή του προκαλεί την προτίμηση ή την απώθηση των συμμαθητών του; Σύμφωνα με το πόρισμα των πειραμάτων του Zajonc, του Triplett κ.ά., όπως διατυπώθηκε παραπάνω, θα πρέπει η προτίμηση-απώθηση να επιδρά στην απόδοση. Μεταξύ των πειραματικών αποτελεσμάτων που αναφέρθηκαν και της έρευνας που θα παρουσιαστεί παρακάτω, υπάρχει μια σημαντική διαφορά. Ενώ τα πειράματα έγιναν κάτω από τέτοιες συνθήκες, που επέτρεπαν την απομόνωση της μιας των μεταβλητών, π.χ. «απλή παρουσία ατόμων», στην περίπτωση της παρούσας έρευνας έχουμε δυναμική συμμετοχή όλων των μαθητών στην τάξη και όχι απλή παρουσία όλων των μαθητών σε σχέση με ένα μαθητή, που εκτελεί μία συγκεκριμένη σχολική εργασία. Ένας άλλος λόγος που μας εμποδίζει να υποθέσουμε πως η προτίμηση-απώθηση επιδρά στην απόδοση και όχι η απόδοση στην προτίμηση, είναι ότι δε γνωρίζουμε ποιους τρόπους συμπεριφοράς έχουν αφομοιώσει τα παιδιά στα προηγούμενα χρόνια, που θα έχουν και τη μεγαλύτερη πιθανότητα εκδήλωσης σε δεδομένη στιγμή και αν αυτοί είναι αποδεκτοί από το κοινωνικό σύνολο της τάξης ή όχι. Ή, ακόμα, η προτίμηση-απώθηση του μαθητή στην τάξη δεν είναι ενδεχόμενο αποτέλεσμα συνειδητής ή ασυνειδητής προβολής του μαθητή από το δάσκαλο στα μάτια των συμμαθητών του. Έτσι, παρόλες τις διαπιστώσεις που έγιναν στο σημείο αυτό από ερευνητικής σκοπιάς, στην περίπτωση της παρούσας έρευνας δεν μπορούμε να μιλάμε με σαφήνεια για την επίδραση της προτίμησης-απώθησης στην απόδοση ή για την επίδραση της απόδοσης στην προτίμηση-απώθηση, αλλά για το αν μεταξύ προτίμησης-απώθησης και απόδοσης υπάρχει ή δεν υπάρχει σχέση.

1.1. Υπόθεση

Μετά από την παραπάνω θεωρητική τοποθέτηση, οι υποθέσεις της έρευνας διατυπώνονται ως εξής:

- 1) Υπάρχει συνάφεια μεταξύ εκδηλούμενης προτίμησης-απόθησης των μαθητών μέσα στη σχολική τάξη και της σχολικής απόδοσής τους.
- 2) Μεταξύ της κοινωνικής προτίμησης-απόθησης των μαθητών και της απόδοσής τους υπάρχει συνάφεια κατά τέτοιο τρόπο, ώστε μαθητές με μεγάλη κοινωνική προτίμηση να παρουσιάζουν και υψηλή σχολική απόδοση. Αντίθετα, μαθητές με μικρή κοινωνική προτίμηση ή κοινωνική απόθηση να παρουσιάζουν χαμηλή απόδοση.
- 3) Η σχέση μεταξύ προτίμησης-απόθησης και απόδοσης των αγοριών, είναι ίδια με τη σχέση προτίμησης-απόθησης και απόδοσης των κοριτσιών.

2. Μέθοδος

2.1. Συλλογή του ερευνητικού υλικού

Η συλλογή του ερευνητικού υλικού συνίσταται στη μέτρηση της προτίμησης-απόθησης των μαθητών μιας τάξης από τους συμμαθητές τους και στη μέτρηση της απόδοσης των μαθητών της ίδιας τάξης σ' ένα συγκεκριμένο μάθημα.

2.1.1. Μέτρηση της προτίμησης-απόθησης

Η μέτρηση της προτίμησης-απόθησης έγινε με βάση το κοινωνιομετρικό ερωτηματολόγιο. Η κοινωνιομετρία μάς δίνει τη δυνατότητα να μελετήσουμε σύνθετους κοινωνικούς σχηματισμούς, που εκδηλώνονται σε οποιαδήποτε και οποιασδήποτε μορφής ομάδα και να συγκεντρώσουμε πληροφορίες για τη δομή της ομάδας (Herker 1986 Σελ. 466-67), ανάλογα με το αντικείμενο και τους στόχους κάθε φορά του ερευνητή. Στην περίπτωση της συγκεκριμένης έρευνας είχαμε σαν στόχο να μετρήσουμε το βαθμό προτίμησης-απόθησης των μελών του δείγματος από τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας-τάξης, αναφορικά με την επιθυμία για συνεργασία με συγκεκριμένους συμμαθητές ή συμμαθητές για τη διεκπεραίωση σχολικών ασκήσεων. Για το σκοπό αυτό στο ερωτηματολόγιο διατυπώθηκαν δύο ερωτήσεις: η μια με θετικό περιεχόμενο, η άλλη με αρνητικό και με τρεις δυνατότητες καταχώρησης προτιμήσεων α, β και γ.

Από τους μαθητές ζητήθηκε να απαντήσουν ειλικρινά στις ερωτήσεις. Διευκρινίστηκε ότι η α προτίμηση θα είναι η σημαντικότερη γι' αυτούς σε σχέση με τη γ και η α απώθηση θα είναι η πιο ασήμαντη σε σχέση με τη γ και πως από τις δυνατότητες προτίμησης που έχουν, μπορούν να επιλέξουν.

Έγινε, δηλαδή, κατανοητό από τα παιδιά πως δεν είναι υποχρεωμένα να κάνουν χρήση όλων των δυνατών προτιμήσεων ή απωθήσεων, αλλά να καταχωρήσουν τις σημαντικότερες γι' αυτά απαντήσεις. Με τον τρόπο αυτό της διαφορετικής αξιολόγησης των δυνατών προτιμήσεων –απωθήσεων έγινε δυνατή η μέτρηση του βαθμού προτίμησης-απόθησης για συνεργασία μεταξύ των μελών του δείγματος.

2.1.2. Μέτρηση της απόδοσης

Επειδή δεν ήταν δυνατή στα πλαίσια αυτής της εργασίας η μέτρηση της συνολικής απόδοσης των μαθητών σ' όλα τα μαθήματα, επιλέχθηκε το μάθημα της Ιστορίας. Η απόδοσή τους στο μάθημα αυτό μετρήθηκε με τη βοήθεια ερωτηματολογίου, που έγινε για το σκοπό αυτό. Οι ερωτήσεις αναφέρονταν στις τελευταίες ενότητες του διδαγμένου μαθήματος στην Ιστορία. Το ερωτηματολόγιο αποτελούταν από 20 ερωτήσεις διαφόρων τύπων, π.χ. ανοικτές, κλειστές, ερωτήσεις επιλογής μεταξύ περισσότερων δυνατών απαντήσεων, από τις οποίες η μία ήταν σωστή. Σε κάθε μία από τις ερωτήσεις αντιστοιχούσαν 5 μόρια και το σύνολο των ερωτήσεων κάλυπταν το όριο των 100 μορίων. Οι ερωτήσεις ήταν απλά διατυπωμένες και κατανοητές από τα παιδιά έτσι, ώστε δεν προέκυψε πρόβλημα επεξηγήσεων και συνεργασίας των μαθητών μεταξύ τους. Τα δύο ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από τα παιδιά σε δύο διαφορετικές μέρες και για τη συμπλήρωση του κοινωνιομετρικού ερωτηματολογίου απαιτήθηκαν 15 λεπτά, ενώ για εκείνο του μαθήματος της Ιστορίας 50 λεπτά της ώρας.

2.1.3. Το δείγμα της έρευνας

Η έρευνα έγινε στην έκτη τάξη δημοτικού σχολείου της Πάτρας, που είχε 32 μαθητές. Από αυτούς οι 10 ήταν αγόρια και οι 22 κορίτσια. Όπως δείχνουν οι αριθμοί, δεν υπήρχε στην τάξη ισομερής κατανομή των δύο φύλων και το γεγονός αυτό έκανε την εργασία πιο ενδιαφέρουσα. Με την έρευνα αυτή θέλαμε να διαπιστώσουμε, αν στη συγκεκριμένη τάξη υπάρχει σχέση μεταξύ της προτίμησης-απόθησης και της απόδοσης των μαθητών και να αποτελέσει μια έρευνα πιλότο για μια ευρύτερη έρευνα. Εκτός αυτού, θέλαμε να δείξουμε τις δυνατότη-

τες, που έχει ο δάσκαλος-ερευνητής για τη διατύπωση και διαπίστωση προβλημάτων στην τάξη του, που δεν μπορεί να είναι αντικείμενο της απλής παρατήρησής του και μόνο.

3. Τα αποτελέσματα της έρευνας

Στη συνέχεια θα γίνει συσχέτιση της προτίμησης-απώθησης και της απόδοσης στο σύνολο της τάξης και σε μια δεύτερη φάση θα γίνει συγκριτική παρουσίαση των προτιμήσεων-απωθήσεων και των αποδόσεων των αγοριών και των κοριτσιών χωριστά, όπως και συγκριτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων στα δύο φύλα.

3.1. Συγκριτική παρουσίαση της προτίμησης-απώθησης και απόδοσης της τάξης

Στον πίνακα 1 υπάρχουν οι στήλες-διαστήματα απόδοσης, κλίμακα απόδοσης, που προήλθε από τις μέσες τιμές των διαστημάτων, η προτίμηση-απώθηση σε μέσες τιμές, η πραγματική απόδοση σε μέσες τιμές και ο αριθμός των παιδιών, ο οποίος αντιστοιχεί σε κάθε ένα

Πίνακας 1: Συνολική προτίμηση-απώθηση και απόδοση της τάξης N=31.

Διαστήματα απόδοσης	Κλίμακα απόδοσης $\bar{X}$	Προτίμηση - απώθηση $\bar{X}$	Πραγματική απόδοση $\bar{X}$	Αριθμός παιδιών f
85-100	92,5	11,9	89,1	9
65-84	74,5	-5,9	74,6	14
50-64	57,0	-1,8	58,6	7
0-49	24,5	-14,0	45,0	1

διάστημα απόδοσης. Όπως φαίνεται από τον πίνακα 1 και στη στήλη προτίμηση-απώθηση, μόνο οι 9 μαθητές συγκεντρώνουν από 11,9 βαθμούς θετικής προτίμησης, ενώ το σύνολο των υπόλοιπων μαθητών βρίσκεται στο χώρο της απώθησης. Και μόνο αυτή η διαπίστωση δίνει μια ανησυχητική εικόνα του κοινωνικού κλίματος, που επικρατεί στην τάξη, αφού το μεγαλύτερο μέρος των παιδιών της τάξης όχι μόνο δεν εκδηλώνει διάθεση για συνεργασία με τους συμμαθητές, αλλά εκφράζει απωθητική διάθεση προς αυτούς. Παρατηρώντας συνέχεια τη στήλη προτίμηση-απώθηση, βλέπουμε πως από τους 11,9 θετικούς βαθμούς προτίμησης, που συγκεντρώνει κάθε μαθητής του διαστήματος από-

δοσης 85-100, φτάνουμε στους -14,0 βαθμούς απώθησης ενός μαθητή του διαστήματος απόδοσης 0-49. Και ενώ η πραγματική απόδοση των μαθητών μειώνεται σταδιακά από 89,1 μόρια (μεγαλύτερη απόδοση) και φτάνει στα 45 μόρια (μικρότερη απόδοση), δεν έχουμε ομοιόμορφη μείωση του βαθμού προτίμησης-απώθησης, δεδομένου ότι από τους 11,9 θετικούς βαθμούς προτίμησης του διαστήματος 85-100, φτάνουμε στους -5,9 βαθμούς απώθησης και ακολουθεί μία μείωση της απώθησης με -2,8 βαθμούς στο διάστημα απόδοσης 50-64.

Ιστόγραμμα 1: Η απόδοση των μαθητών σε σχέση με το βαθμό προτίμησης-απώθησης N=31.

Απόδοση   Προτίμηση – απώθηση

Από τη διαπίστωση αυτή βγαίνει το συμπέρασμα, πως η πλειοψηφία των μαθητών της συγκεκριμένης τάξης έχει προβλήματα συνεργασίας με τους συμμαθητές του και απωθούνται τόσο από τους μαθητές με μεγάλη απόδοση, όσο και από τους μαθητές με μικρότερη απόδοσή τους, πιθανώς γιατί οι πρώτοι τους βλέπουν σαν ανταγωνιστές, ενώ οι δεύτεροι δε δέχονται την απομάκρυνσή τους απ' αυτούς. Γενικά, μπορούμε να πούμε πως, ενώ η απόδοση των μαθητών μπορεί να ικανοποιεί, η παρουσία διάθεσης των μαθητών για συνεργασία είναι ανησυχητική και χαρακτηρίζεται από ένα κλίμα διαπροσωπικής έντασης, που εκδηλώνεται όχι μόνο με την έλλειψη διάθεσης για συνεργασία, αλλά και με απώθηση.

Από τα στοιχεία, που μέχρι τώρα παρατέθηκαν, προκύπτει με σαφήνεια ότι μεταξύ της προτίμησης-απώθησης των μαθητών για συνεργασία μεταξύ τους στις εργασίες, ανεξάρτητα από το ποια είναι τα αίτια που την προκαλούν και της απόδοσής τους, υπάρχει συνάφεια. Η σχέση αυτή είναι στατιστικά σημαντική για όλα τα στοιχεία, που παρουσιάστηκαν και θα παρουσιαστούν στη συνέχεια της εργασίας, όπως έδειξε η συνολική στατιστική ανάλυση των δεδομένων, αφού το correlation coefficient R_{xy} είναι 4056886 (Τσιάκαλος, Π. 1977 σελ. 86).

3.1.1. Συγκριτική παρουσίαση προτίμησης-απόθησης και απόδοσης αγοριών

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 2, στο χώρο των αγοριών επικρατεί μια τελείως διαφορετική κατάσταση, απ' αυτήν που, μέχρι τώρα, είχαμε γνωρίσει στο σύνολο της τάξης. Ο βαθμός προτίμησης-απόθησης συμπεριφέρεται τελείως αντίστροφα από την πραγματική απόδοση, πράγμα που έρχεται σε τέλεια αντίθεση με την αρχική μας υπόθεση, όπως αυτή είχε διατυπωθεί. Ενώ, δηλαδή, ο βαθμός προτίμησης στο μεγαλύτερο διάστημα απόδοσης, βρίσκεται στους 10,3 βαθμούς, αυξάνεται σταδιακά, όσο μειώνεται η απόδοση των μαθητών σε τρόπο ώστε ο μαθητής με τη χαμηλότερη απόδοση μεταξύ των αγοριών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο βαθμό προτίμησης. Εδώ, όμως, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι σημαντικό ρόλο για το είδος των αποτελεσμάτων θα πρέπει να έχει παίξει στην προκειμένη περίπτωση ο μικρός αριθμός αγοριών σε σχέση με τα κορίτσια, αφού το σύνολο των αγοριών συγκεντρώνεται στα δύο μεγαλύτερης απόδοσης διαστήματα.

Πίνακας 2: Προτίμηση-απόθηση και απόδοση αγοριών N=9.

Διαστήματα απόδοσης	Κλίμακα απόδοσης	Προτίμηση - απόθηση	Πραγματική απόδοση	Αριθμός παιδιών
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	f
85-100	92,5	10,3	86,0	3
65-84	74,5	13,8	73,0	5
50-64	57,0	16,0	64,0	1
0-49	24,5	0,0	0,0	0

Ιστογράμμα 2: Η απόδοση των αγοριών σε σχέση με το βαθμό προτίμησης-απόθησης N=9.

Απόδοση   Προτίμηση - απόθηση

Ένας άλλος λόγος είναι πως τα αγόρια, που βρίσκονται σε ένα προεφηβικό στάδιο, επειδή είναι μειοψηφία στην τάξη, να προτιμούνται από τα κορίτσια για συνεργασία. Αυτό ενισχύεται και από το ότι η απόδοσή τους δεν είναι, όπως δείχνει ο παραπάνω πίνακας, ευκατα-

φρόνητη, γιατί όλα τα αγόρια, εκτός από ένα, έχουν απόδοση πάνω από 73%. Σημαντικό, πάντως, είναι πως κανένα από τα αγόρια της τάξης δεν έχει βαθμούς απώθησης, πράγμα που φανερώνει πόσο περιζήτητα είναι στη συγκεκριμένη τάξη. Το ότι, όμως, τα αγόρια του δεύτερου και τρίτου διαστήματος απόδοσης συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη προθυμία από τους συμμαθητές τους για συνεργασία, μπορεί να έχει και μια άλλη εύλογη εξήγηση. Αν υποθέσουμε ότι τα αγόρια της μεγαλύτερης απόδοσης αντιμετωπίζονται ανταγωνιστικά από τα κορίτσια των μεγάλων και μεσαίων αποδόσεων και, λόγω του ότι α) είναι οι περιζήτητοι της τάξης, β) ότι η πλειοψηφία βρίσκεται στο δεύτερο διάστημα απόδοσης, είναι επόμενο να συγκεντρώνουν τους μεγαλύτερους βαθμούς θετικής προτίμησης.

3.1.2. Συγκριτική παρουσίαση προτίμησης-απώθησης και απόδοσης κοριτσιών

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 3, ο μέσος όρος θετικών προτιμήσεων των κοριτσιών με τη μεγαλύτερη απόδοση είναι μόνο 2,4, με

Πίνακας 3: Προτίμηση-απώθηση και απόδοση κοριτσιών N=22.

Διαστήματα απόδοσης	Κλίμακα απόδοσης $\bar{X}$	Προτίμηση - απώθηση $\bar{X}$	Πραγματική απόδοση $\bar{X}$	Αριθμός παιδιών f
85-100	92,5	2,4	93,8	6
65-84	74,5	-2,9	74,6	8
50-64	57,0	-10,9	67,8	7
0-49	24,5	-15,0	45,0	1

ένα μέσο όρο απόδοσης 93,8. Από το σημείο αυτό έχουμε μία σταδιακή αύξηση του βαθμού των απωθήσεων, που φτάνει τους -15,0 βαθμούς στο διάστημα της μικρότερης απόδοσης. Κατά τον ίδιο τρόπο έχουμε μία σταδιακή μείωση του μέσου όρου της απόδοσης, από 93,8 του διαστήματος απόδοσης 85-100, στο 45,0 του διαστήματος απόδοσης 0-49. Χαρακτηριστικό, πάντως, για τον πίνακα αυτό είναι πως, ενώ η πλειοψηφία των μαθητριών πέτυχε αποδόσεις πάνω από του 74,7%, η πλειοψηφία των κοριτσιών, δηλαδή το 72,7%, συγκεντρώνει μόνο βαθμούς απώθησης από τους συμμαθητές της τάξης.

Ιστόγραμμα 3: Η απόδοση των κοριτσιών σε σχέση με το βαθμό προτίμησης-απώθησης N=22.

Απόδοση Προτίμηση – απώθηση

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε, ότι υπάρχει συνάφεια μεταξύ προτίμησης-απώθησης και απόδοσης, με τη διαφορά πως η προτίμηση των κοριτσιών της τάξης για συνεργασία είναι πολύ χαμηλή στις μεγάλες αποδόσεις και, κατά κύριο λόγο, στο σύνολο του δείγματος των κοριτσιών είναι απώθηση.

3.1.3. Συγκριτική παρουσίαση προτίμησης-απώθησης αγοριών και κοριτσιών

Πίνακας 4: Προτίμηση-απώθηση αγοριών και κοριτσιών N=31

Διάστημα απόδοσης	Προτίμηση-απώθηση $\bar{X}$	
	αγόρια	κορίτσια
85-100	10,3	2,4
65-84	13,8	-2,9
50-64	16,0	-10,9
0-49	0,0	-15,0

Από τον πίνακα αυτόν προκύπτει, με μεγαλύτερη σαφήνεια, πως όλη η τάξη θέλει να συνεργαστεί με τα αγόρια, ανεξάρτητα από το είδος των αποδόσεών τους. Εξάλλου, είναι χαρακτηριστική η διαφορά μεταξύ του βαθμού προτίμησης των αγοριών και του βαθμού απώθησης των κοριτσιών. Οποσδήποτε η εργασία αυτή παρουσιάζει ένα μειονέκτημα. Στο δείγμα υπάρχει ανισομερής κατανομή αγοριών και κοριτσιών. Ταυτόχρονα, όμως, είναι και πλεονέκτημα, γιατί με τον τρόπο αυτό μας δόθηκε η ευκαιρία να δούμε, πώς συμπεριφέρονται τα μέλη της ομάδας με ανισομερή κατανομή των δύο φύλων. Αυτό, όμως, που δεν μπορούμε με βεβαιότητα να ισχυριστούμε είναι, ότι η διαφορά προτίμησης-απώθησης οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στην ανισομερή κατανομή των δύο φύλων στην ομάδα. Αυτό μπορεί, σε μεγάλο

Ιστόγραμμα 4: Η προτίμηση-απώθηση των αγοριών σε σχέση με την προτίμηση-απώθηση των κοριτσιών N=31.

βαθμό, να οφείλεται και σε λόγους, που έχουν σχέση με το στυλ αγωγής των γονέων και με τη θέση του κοριτσιού στην κοινωνία μας σήμερα. Ένας τέτοιος, βέβαια, ισχυρισμός δεν είναι τόσο απλός. Αυτό που χρειάζεται σήμερα είναι η διεξαγωγή μιας ευρύτερης έρευνας πάνω στο θέμα, έτσι ώστε να μπορεί κανείς να καταλήξει σε ισχυρά πορίσματα.

3.1.4. Συγκριτική παρουσίαση απόδοσης αγοριών και κοριτσιών

Ενώ στον πίνακα 4 είδαμε τα αγόρια να υπερέχουν, κατά πολύ, των κοριτσιών στην προτίμηση για συνεργασία και να έχουν μια δυσμενή θέση σχετικά με το βαθμό προτίμησης στην τάξη, στην απόδοση τα πράγματα είναι τελείως διαφορετικά. Τα κορίτσια, όχι μόνο δεν υστερούν σε σχέση με τα αγόρια, έχουν και ένα μεγαλύτερο ή μικρότερο προβάδισμα. Ενώ, δηλαδή, ο μέσος όρος της μεγαλύτερης απόδοσης

Πίνακας 5: Απόδοση αγοριών και κοριτσιών N=31.

Διάστημα απόδοσης	Πραγματική απόδοση $\bar{X}$	
	αγόρια	κορίτσια
85-100	86,3	93,8
65-84	73,0	74,7
50-64	64,0	67,8
0-49	0,0	45,0

Ιστόγραμμα 5: Η απόδοση των κοριτσιών σε σχέση με την απόδοση των αγοριών N=31.

Απόδοση
κοριτσιών
αγοριών

των αγοριών είναι 36,0 και είναι 6,5 μόρια κατώτερος από το μέσο όρο του μεγαλύτερου διαστήματος απόδοσης, η απόδοση των κοριτσιών στο ίδιο διάστημα ξεπερνάει κατά 1,3 μόρια τη μέση τιμή του διαστή-

ματος. Στο διάστημα απόδοσης 65-84 παρατηρείται μια τάση ισοβάθμισης της απόδοσης με μια μικρή διαφορά 1,7 υπέρ των κοριτσιών, για να αυξηθεί πάλι στα 3,8 μόρια στο διάστημα απόδοσης 50-64, πάλι υπέρ των κοριτσιών.

4. Συμπεράσματα

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας έδειξε ότι μεταξύ της προτίμησης-απόθησης και της απόδοσης των μαθητών της συγκεκριμένης τάξης, υπάρχει συνάφεια. Στην εξέταση του συνόλου των μαθητών της τάξης διαπιστώθηκε πως η αύξηση της προτίμησης των μαθητών, συνοδεύεται από αύξηση της απόδοσής τους.

Η διαπίστωση αυτή επαληθεύει τις υποθέσεις μας 1 και 2, όπως αυτές, αρχικά, είχαν διατυπωθεί, ότι μεταξύ, δηλαδή, της προτίμησης-απόθησης και της απόδοσης των μαθητών υπάρχει σχέση. Διαφοροποίηση παρουσιάζεται αναφορικά με το τρίτο σκέλος της υπόθεσής μας, όπως προέκυψε από τη στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των στοιχείων.

Η σχέση προτίμησης-απόθησης των αγοριών και των κοριτσιών διαφέρει. Ενώ, δηλαδή, στα αγόρια, που αποτελούν τη μειοψηφία της τάξης, ο βαθμός προτίμησης-απόθησης εξελίσσεται ανεξάρτητα από την απόδοση στα κορίτσια, που αποτελούν το 74,2% του δυναμικού της τάξης, η απόδοση εξελίσσεται σε σχέση με την προτίμηση-απόθηση, που δέχεται κάθε κορίτσι από το σύνολο της τάξης, με χαρακτηριστικά γνωρίσματα:

- α) Το χαμηλό βαθμό προτίμησης, που δέχονται μόνο τα κορίτσια με μεγάλη απόδοση.
- β) Τον υψηλό βαθμό απόθησης, που δέχεται το μεγαλύτερο μέρος των κοριτσιών.
- γ) Την απόδοση των κοριτσιών, που αν και σε σχέση με τα αγόρια η διαφορά της είναι μικρή, αλλά πάντως μεγαλύτερη σε όλα τα σημεία από την απόδοση των αγοριών.

Συνολικά, η απόδοση της συγκεκριμένης τάξης μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική, δεδομένου ότι ελάχιστοι μαθητές βρίσκονται κάτω από το 50% του συνόλου της απόδοσης. Από την κοινωνική, όμως, σκοπιά, που στην περίπτωση της συγκεκριμένης εργασίας αναμέναμε να διαπιστώσουμε ένα μεγαλύτερο βαθμό προτίμησης, που θα εκδηλώνονταν σαν διάθεση για συνεργασία μεταξύ των μαθητών, η κατάσταση μπορεί να θεωρηθεί πραγματικά ανησυχητική. Η τάξη είναι καθαρά

προσανατολισμένη στην απόδοση και μόνο σ' αυτήν. Σαν ομάδα όχι μόνο εκδηλώνει μικρή διάθεση για συνεργασία, όχι μόνο δε μένει ουδέτερη μεταξύ των δυνατοτήτων επιλογής προτίμηση-απόωση, αλλά επιλέγει την άρνηση για συνεργασία, δηλώνοντας έτσι το στίγμα μιας ατομιστικής συμπεριφοράς, με ελάχιστες τάσεις για τη διεξαγωγή ομαδικών εργασιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΔΗΜΟΥ. Γ.:**
Κοινωνικές-Γνωστικές Θεωρίες μάθησης και συμπεριφοράς. Αθήνα.
- HERKNER, W.:**
Einführung in die Sozialpsychologie. Stuttgart. Toronto 1986.
- IRLE, M.:**
Lerbuch der Sozialpsychologie. Gottigen. Toronto. Zurich 1975.
- DORSCH, F.:**
Psychologisches Wcarterbuch . Bern, Stuttgart, Wien 1976.
- ΜΠΟΥΖΑΚΗΣ, Σ.:**
Παιδαγωγικοί και κοινωνικοπολιτικοί προβληματισμοί. Αθήνα 1986.
- ΠΑΣΧΑΛΗΣ Α.:**
Εισαγωγή στην επιστήμη της ψυχολογίας. Αθήνα 1988.
- ZAJONC, R.:**
Social facilitation. Science, 149, 269-274.
- ZAJONC, R. & SALES, S.:**
Social facilitation of dominant and subordinate responses. Journal of Expermental Social Psychology, 1966, 2, 160-168.
- ΤΣΑΚΑΛΟΣ, Π.:**
Στοιχεία στατιστικής. Στατιστικά μέθοδοι εφαρμοσμένοι εις την ψυχολογίαν και την παιδαγωγικήν. ΟΕΔΒ. Αθήνα 1977.
- WEST, S. WICKLUND, R.:**
Einführung in Szial-psychologisches Denken. Weinheim und Basel 1985.
- HAISCH, J. FREY, D.:**
Die Theorie sozialer Vergleichsprozesse. In: Frey, D. Irle, M. Theorien der Sozialpsychologie. Band I: Kognitive Theorien. Bern. Stuttgart. Toronto 1984. S. 75-96.